

Szepesi Attila

Somogyi Orpheusz
Arcképvázlat Kerék Imréről

Akárhogy számolgom is, több mint három évtizede már, hogy Pécssett összeismerkedtünk. Az ottani tanárképző főiskolára - illetve többnyire a főiskola mellé - jártunk, nagyálmú, kerge diákok, akik fütyülnek a kötöttségekre, órarendre és egyebekre, inkább az éj baglyai, mintsem a nappalok szelíd ebei, Arannyal szólva "örömet tanyáznak a víg cimborákkal", s a lelkük nem a hatvanas évek érdes zajaival, hanem versmuzsikákkal van tele. Más égtáj felől érkeztünk pedig az Öttorony városába, Kerék Imre Belső-Somogyból, magam a keleti végek felől, a bizantinus fővároson át Beregszászból. Ezen persze nem akadtunk fenn, hisz oly remek volt, hogy egyikünk elkezd egy Balassi, Blake, Rimbaud, Lorca, Apollinaire, Babits és Weöres verset citálni, s a másik folytatja. Remek volt, hogy a "világforradalomról" harsogás közepette van valaki, akivel olyan komoly dolgokról is lehet elmélkedni, mint az "őszi éjjel / izzik a galagonya", s az "egy csepp / két csepp / öt csepp meg tíz". Ha egyikünk tekintete megakadt egy borostyán-lepte tűzfalon, keringő denevéren, török reminiszcenciákat idéző temetőkapolnán, görbe akácán vagy kóbor eben, a képzelet máris közös emlékekkel, szürrealista víziókkal népesítette be a véletlen motívum hátterét, a hirtelen kinyíló, imaginárius teret.

Egyetlen esztendő telt közös csavargásaink jegyében. Későbbi találkozásaink alkalmivá fogytak, csak gyakori levélváltások útján tartottuk a kapcsolatot, hisz Kerék Imre a Dunántúlon maradt, a pannon tájat rózta, s rója mind a mai napig, magam pedig elvetődtem a Duna túlsó partjára, afféle kórókkal borongó János vitéznek, végül a fővárosban kötöttem ki, Óbuda partjain.

Igaz ami igaz, barátom szűkebb pátriájában nem jártam soha. Számomra terra incognita volt és maradt Belső-Somogy, ez a dimbes-dombos, ligetek és csillámló vadvizek szabdalta vidék, ám hogy mégsem egészen "incognita", ez Kerék Imre verseinek köszönhető, hisz benső térképemre az ő víziói és emlékezései eltörölhetetlenül odarajzolták ezt a tájat. Évszakait és ünnepeit, téli-nyári szertartásait a farsangköszöntéstől a tavaszünnepen át a szilvalekvárfőzésig, a varjúcsapatokkal gomolygó ősztől, a roráté havakkal sziporkázó hajnaláig.

Fodor András így jellemzi ezt a poézist: "Kerék Imre nemzedékének ama ritka költője, aki a Pécsi Tanárképző Főiskolán eltöltött éveket nem számítva, sosem élt irodalmi központ közelében. Falusi pedagógusként a maga erejéből küzdötte magát odáig, hogy verseire fölfigyeltek[...] A túlságosan föllazult, tüntetően zeneietlenné vált kortárs magyar költészetben szembeütő a szolid bátorság, ahogy e kötet szerzője - idézetünk a *Születésem Hava* című verseskötet »fűlszövegéből« való - nem adja föl a poézis mesterségének, formákkal, témákkal, hangulatokkal kísérletező sokszínű esélyét. Fogyhatatlanul ihleti a szülőföld, a természet, a történelem, az utazás, a szerelem és a művészet élménye."

A fentieket bizonyítandó néhány életrajzi adat: Kerék a somogyi Háromfa községben született, Pécssett diákoskodott, tanított Sávolyban (a Kisbalaton tőzsomszédságában), Fertőszéplakon, végül pedig Sopronban, ahol ma is él, eme külön-faunájú, külön-flórájú határmenti városban, melynek külön aurája, a hazaitól

annyira eltérő esztétikája és etikája van, s melynek falai között a Somogy felől jött poéta doctus mégis otthonra lelt. Lehetséges persze, hogy eme falak néha szorongatóak, hogy a város gravitációja - melyben az egyébként érdemes Becht Rezső számít poétának, s az érdemdús akvarellista, Horváth József festőnek - néha idegen Kerék Imrének, ám a maga falakkal körülkerített világát bármikor ki tudja képzeletben tágítani.

Lakóhelye tehát Sopron, ám lírájának igazi háttere Somogyország, ahol a "napsütötte kövön / kéktollú jégmadár ült / tollait szárogatva / a gyapjas nádbugák / s éleslevelű sás közt / szitakötők cikáztak // nagy bálvány bivalyok / hajoltak a víztükörré / oltani szomjukat / majd lustán elheverték / a forró fővenyen / dongó - döngött köröttük // s holdmellű lányokat / ringattak a habok + ahogy egyik újonnan napvilágot látott kötetében - *Öböl madárral* - írja, a Rinya-parti gyerekkor emlékeibe feledkezve.

Megfigyeléseim szerint, ha újabb pátriájáról ír, ha Sopron varázslatait idézi, a Pinty-mocsarat, a hegyi barangolásokat, a "Csipkés gót tornyok. Zegzugos utcák. Ódon-barna kapuk. Mustszagú pincehomály." hangulatait, akkor is valamiképp "somogyi szemmel", "somogyi Orpheuszként" rója a sorokat, hisz a kitáruló látképéből mindenekelőtt az ragadja meg, ami a hazai s az otthonává lett tájban közös.

Ám a jelzett, a versek képzeleti hátterét adó somogyi táj, ha az életmű összefüggésrendszerében vizsgáljuk, korántsem csak a "szélbocskor, varjúköpönyeg" *Novemberi metszet* sámánisztikus világát jelenti számára. A mindennapi vízió hátterében ott örvénylik a latinság megtartó varázslata, a napjainkig eleven középkor, mely átítatja jelenünket, mely szervesen folytatódik újabb korunk történetében, költőnk személyes sorsát is eltűnt idők távlatába helyezve. Mert ez a távlat, az ősök megtartó emlékezete - Horatiustól Berzsenyi Dánielig, Vitéz Mihálytól Takáts Gyuláig, poézisünk kezdetét jelentő nyelvemlékeinktől Weöres Sándorig, Csorba Győzőig, Kormos Istvánig - ott vibrál dalai, antik metrumú strófái, félálomi szonátái, játékos bolondozásai és fekete-fehér vers-fametszetei hátterében.

Manapság a költészet egyre jobban a "pőre egyén" (egy én) kalandjává fakul. Az "alanyi költészet" túlhajtása ez a gyökereitől-genezisétől elszakított versbeszéd, mely mindenáron különbözni akar a többi versbeszédétől, ám épp eme akarnok gesztus okán hoz létre valami érdektelen szürkeséget, fakó szavak generálszószával nyakonöntött "szöveget", melynek sem a térben, sem az időben nincsen folytatódása. Az a Fodor András jelezte "szolid bátorság", ami Kerék Imre sajátja, idegenkedik eme eredetiségre törő, ám hozadékát tekintve igencsak kétes kalandtól. Igaz ami igaz, istenkísértő vállalkozás manapság "régimódi" verset írni, legyen bár eme régimódiság a legújabb poézis fegyverzetével teljes. Mert aki ezt teszi, könnyen rálegyinhetnek a poéta-kaszt egyes hangadói. Nem szokás manapság a közösség emlékezetével felvértezve megszólalni versben, prózában. Ez a konzervativizmus látszatába keverheti a jámbor poétát. Milyen különös pedig, hogy aki vállalja a sokféle tradíciót, s nem különbözni, inkább hasonlítani szeretne az ősohhoz, sajátos palettát formál magának, aki pedig erőnek erejével csak magamagáért akar helytállni, csak a maga egyszeri és sosemvolt fegyverzetével száll a ringbe, vészesen elkezd hasonlítani a többi "sosemvolthoz".

Van Kerék Imrének egy - kötetben tudomásom szerint soha meg nem jelent - prózai írása, melyben egy Keats-vers élménye kapcsán fest remek önarcképet. Az élmény diákkorából datálódik. Olvassa az angol poéta versét, és sorról sorra, motívumról motívumra, hangulatról hangulatra itatja át a hajdani költő szavait és

muzsikáját a somogyi pillanatok varázslata. A vers tükre a jelen futó fragmentumaival telik meg, lombokkal és madárdallal, kívülről beszivárgó neszekkel és benső sejtelmekkel, valamiképp "átfordítva" az élményt, a jelen pillanat középpontjába állítva a Keats-verset, annak is szinte csak a póré "neszmevázlatát", muzsikáló szerkezetét és szívverésre emlékeztető lüktetését, ám a motívumok már maivá, egészen érintésközelivé elevenednek, az adott percek-órák természete szerint.

Költőnk majd minden versén megfigyelhető a tér-idő-varázslat fentebb - a Keats mű kapcsán - idézett gesztusa. Akkor is, ha "személyes emlékeit, személyes sorsát" veti papírra, akkor is, ha - gyakran - ún. "szekunder élményből" ír verset. Eme utóbbi kifejezést - szekunder élmény - némiképp vonakodva vetem papírra, mert manapság gyakorta szokás pejoratív hangsúllyal emlegetni. Ám nehéz különválasztani a személyes élményt a másodlagostól, számárság ilyesfélét megkísérelni, hisz - mint Mallarmé mondta - egy őszi vers kétféle inspirációból születhetik: az ős élményéből, vagy egy másik verséből, ami az ősről szól.

Jelzem pedig ezt annak ürügyén, hogy Kerék Imrének a közelmúltban nemcsak az *Öböl madárral* című, már említett kötete látott napvilágot, hanem a soproni Patriot Kiadó jóvoltából egy *Poéták: csoda-nyelvek* című gyűjteménye is, mely utóbbi az elődökhöz, mesterekhez, példaképekhez és cimborákhoz (e sorok írójához is) írott műveit veszi sorra. Nem merészség nélkül való költőnk eme vállalkozása sem, hisz ma a mestereket és költő-elődöket inkább eltitkolni illik, mintsem velük kérkedni, arról nem is szólva, milyen felhördülést vált ki, ha valaki szerényen elismeri: bizony hatottak rá mások, elhamvadtt poéták, akiknek képei és dalai ott vibrálnak a fülében, s akiknek a világa ugyanaz a világ volt, melyet mi is belakunk, csak épp az álmodozásuk ideje vált múlttá, rakódott rá a maga emlékeinek üledékével a dombokra, utakra és házfalakra.

Ha kívánhatok valamit Kerék Imrének, talán csak annyi: higgyen abban, amit csinál, higgyen folyamatosan, ne rendüljön kicsinyhitűséggé az önbizalma. Higgyen a benne megszólaló érdekesebb, üszkösebb indulatoknak is. Ne botlassza tollát folyamatosan az "örök kétely", elég abból mindnyájunknak annyi is, amennyi ott vibrál ezredvégünk komor levegőjében.